

ЧАСОПИС КИЇВСЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ ПРАВА

Український науково-теоретичний часопис

Заснований
у жовтні 2001 року

2021/2

Виходить
4 рази на рік

Київський університет права НАН України
Інститут держави і права імені В.М. Корецького НАН України

ISSN 2219-5521

«Часопис Київського університету права» внесено до переліку фахових видань
за спеціальністю «Юридичні науки», категорія «Б»
(наказ Міністерства освіти і науки України № 1643 від 28.12.2019)

Журнал внесено до міжнародних наукометричних баз

HeinOnline (США)
та
«Index Copernicus International» (Польща)

Рекомендовано до друку
Вченою радою Інституту держави і права імені В.М. Корецького НАН України
(протокол № 6 від 01.07.2021)
Вченою радою Київського університету права НАН України
(протокол № 2 від 15.06.2021)

Передплатний індекс 23994

© Київський університет права НАН України, 2021
© Інститут держави і права імені В.М. Корецького НАН України, 2021

Редакційна колегія

Шемшученко Ю.С. – доктор юридичних наук, професор, академік НАН України, директор Інституту держави і права імені В.М. Корецького НАН України (*головний редактор*);

Бошицький Ю.Л. – кандидат юридичних наук, професор, заслужений юрист України, ректор Київського університету права НАН України (*заступник головного редактора*);

Ходаківська Т.В. – завідувач відділу Київського університету права НАН України (*редактор*);

Андрійко О.Ф. – доктор юридичних наук, професор, член-кореспондент НАПрН України, заслужений юрист України, завідувач відділу Інституту держави і права імені В.М. Корецького НАН України;

Батанов О.В. – доктор юридичних наук, професор, провідний науковий співробітник Інституту держави і права імені В.М. Корецького НАН України;

Білоцький С.Д. – доктор юридичних наук, професор, професор Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка;

Гулієв А.Д. – доктор юридичних наук, професор Національного авіаційного університету;

Короєд С.О. – доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри Університету Короля Данила;

Костенко О.М. – доктор юридичних наук, професор, академік НАПрН України, заслужений діяч науки і техніки України, завідувач відділу Інституту держави і права імені В.М. Корецького НАН України;

Кулинич П.Ф. – доктор юридичних наук, професор, член-кореспондент НАПрН України, провідний науковий співробітник, керівник сектору Інституту держави і права імені В.М. Корецького НАН України;

Ладиченко В.В. – доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри Національного університету біоресурсів і природокористування України;

Малишева Н.Р. – доктор юридичних наук, професор, академік НАПрН України, заслужений юрист України, завідувач відділу Інституту держави і права імені В.М. Корецького НАН України;

Медведєва М.О. – доктор юридичних наук, професор Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка;

Оніщук М.В. – доктор юридичних наук, професор, ректор Національної школи суддів України;

Пархоменко Н.М. – доктор юридичних наук, професор, член-кореспондент НАПрН України, заслужений юрист України, вчений секретар Інституту держави і права імені В.М. Корецького НАН України;

Подорожна Т.С. – доктор юридичних наук, доцент, професор Львівського торговельно-економічного університету;

Попко В.В. – доктор юридичних наук, професор Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка;

Савчук К.О. – кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник, старший науковий співробітник Інституту держави і права імені В.М. Корецького НАН України;

Сімутіна Я.В. – доктор юридичних наук, старший науковий співробітник, провідний науковий співробітник Інституту держави і права імені В.М. Корецького НАН України;

Софінська І.Д. – доктор юридичних наук, доцент, професор Навчально-наукового Інституту права, психології та інноваційної освіти Національного університету «Львівська політехніка»;

Тимченко Г.П. – доктор юридичних наук, старший науковий співробітник, провідний науковий співробітник Інституту держави і права імені В.М. Корецького НАН України;

Удовика Л.Г. – доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри Запорізького національного університету;

Усенко І.Б. – кандидат юридичних наук, професор, заслужений юрист України, завідувач відділу Інституту держави і права імені В.М. Корецького НАН України;

Шатіло В.А. – доктор юридичних наук, професор, заслужений юрист України, завідувач кафедри Національного транспортного університету;

Шимон С.І. – доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана;

Шпакович О.М. – доктор юридичних наук, професор, професор Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

Іноземні члени редакційної колегії

Амір Ібрагім огли Алієв – доктор юридичних наук, професор, декан юридичного факультету Бакинського державного університету (Азербайджан);

Райнер Арнольд – доктор права, професор Університету Регенсбурга (Німеччина);

Вільям Е. Батлер – доктор права, іноземний член НАН України, заслужений професор Лондонського університету, професор Школи права Університету штату Пенсильванія (США);

Адам Махарадзе – доктор юридичних наук, професор, декан юридичного факультету Батумського державного університету імені Шота Руставелі (Грузія);

Вероніка Сікора – доктор права, професор, декан юридичного факультету Дебреценського університету (Угорщина);

Герберт Шамбек – доктор права, професор (Австрія);

Анджей Шміт – доктор права, професор, завідувач кафедри факультету права та управління Гданського університету (Польща).

ЗМІСТ

<i>Шемиученко Ю.С., Бошицький Ю.Л., Ходаківська Т.В.</i> Часопису Київського університету права – 20 років	11
Видатні правознавці України	
<i>Музика І.В.</i> Правознавець-енциклопедист Євген Васильович Спекторський (1875–1951)	14
Теорія та історія держави і права. Філософія права	
<i>Копча В.В.</i> Правові методи дослідження явища: загальні поняття, структура, інструментарій	20
<i>Стовпець О.В.</i> Теоретико-правові аспекти нового кейнсіанства й лібертаріанства в сучасних державознавчих дискусіях	24
<i>Білаш О.В., Менджул М.В.</i> Особливості правосуб'єктності релігійних організацій в Україні: теоретичний та практичний аспект	29
<i>Васецький В.Ю.</i> Суттєві соціально-політичні події як витоки змін у сфері забезпечення прав і свобод людини	35
<i>Кахнич В.С.</i> Євген Коновалець – яскравий студент юридичного факультету Львівського університету (1909–1914)	39
<i>Рязанов М.Ю.</i> Особливості права Запорізької Січі у правовій спадщині України	43
<i>Сгоров П.В.</i> Змішана форма надання безоплатної юридичної допомоги: моделі та зарубіжний досвід	47
<i>Радзієвський Д.І.</i> Юридична техніка актів земельного законодавства: теоретико-методологічні підходи до розуміння	51
<i>Шеховцова Т.О.</i> Ісламський стандарт прав людини: тенденції трансформації під впливом глобалізаційних процесів	55
Конституційне право. Муніципальне право	
<i>Пархоменко Н.М.</i> Конституційне законодавство: компаративно-доктринальні виміри сутності і змісту	62
<i>Корнієнко П.С.</i> Правозахисна діяльність та становлення прав і свобод людини в Україні	66
<i>Софінська І.Д.</i> Подвійне громадянство, принцип вірності і публічне врядування: мати не можна позбавити	71
<i>Боярський О.О.</i> Характерологічні ознаки людини як біосоціальної істоти: соціальне та нормативно-правове вимірювання на рівні локального соціуму	77
<i>Лисенко О.М.</i> Забезпечення права людини на судовий захист у національному та зарубіжному законодавстві: порівняльний аспект	84
<i>Вольська І.В.</i> Порівняльно-правовий аналіз компетенції та порядку формування конституційних судів в Україні та Сербії	88
<i>Гордійок С.А.</i> Конституція і культура в аспекті прав людини	92
<i>Звоздецька І.В.</i> Інтегративна функція конституційного права України	99
<i>Левандовська І.В.</i> Окрема думка судді Конституційного Суду України як гарантія принципу незалежності: pro et contra	103
<i>Посторонко І.Г.</i> Становлення та розвиток феноменології муніципалізму: історичні цивілізаційно-локальні підходи до розуміння та визначення	107
<i>Роскошиний І.В.</i> Історичні передумови становлення та розвитку конституційно-правових відносин людини і держави в умовах інформаційного суспільства	114
<i>Чоренька Д.С.</i> Взаємодія особи з органами публічної влади крізь призму використання електронного судочинства та електронного підпису	122
Адміністративне право і процес. Фінансове право. Інформаційне право	
<i>Андрійко О.Ф.</i> До питання тлумачення правових норм в адміністративному праві	126
<i>Пухтецька А.А.</i> Про удосконалення положень Кодексу України про адміністративні правопорушення: критичний огляд законотворчих ініціатив	129
<i>Щербатюк Н.В.</i> Процедури зовнішньої торгівлі в Україні	134
<i>Гавалешко П.С.</i> Апеляція як самостійна стадія в сучасному адміністративному процесі: особливості реалізації прав людини на перегляд судового рішення	138
<i>Лис О.Г.</i> Реалізація стратегії розвитку інклюзивної освіти в Україні: адміністративно-правовий аспект	141
<i>Яремович О.І.</i> Вплив інститутів громадянського суспільства на правоохоронні органи держави крізь призму діяльності громадських рад	145
Проблеми цивільного, господарського, трудового права та права соціального забезпечення в Україні	
<i>Діковська І.А.</i> Вплив підстави виникнення міжнародної юрисдикції на механізм стягнення сімейного утримання	149
<i>Коструба А.В.</i> Формула тлумачення змісту правочину: приватноправові аспекти правозастосування	155
<i>Пироза І.С., Пироза С.С.</i> Особливості реалізації накопичувальної моделі пенсійного страхування в Україні	159
<i>Рябенко Ю.Ю.</i> Цивільний процесуальний статус як наукова категорія: перспективи впровадження у правотворчість та правозастосування	163
<i>Сімутіна Я.В.</i> Право на справедливі умови праці крізь призму положень Європейської соціальної хартії та практики Європейського комітету з соціальних прав	169

<i>Грамацький Е.М.</i> Удосконалення інституту обходу закону у процесі рекодифікації цивільного законодавства України	174
<i>Крижесвська О.О.</i> Поняття нотаріальних процесуальних правовідносин	178
<i>Опанасюк Н.А., Попович С.І.</i> Історичні витоки правового регулювання туризму	182
<i>Печений О.П.</i> Деякі проблеми недійсності заповіту	189
<i>Стасів О.В., Бутинська Р.Я.</i> Поняття та завдання кадрової служби підприємства: правовий аспект	192
<i>Дубицька Н.Т.</i> Ризик та відповідальність у приватному праві	197
<i>Ліпатнікова О.О.</i> Особливості реалізації права застави кредитором	201
<i>Можаровський М.Ю.</i> Комплаєнс суб'єкта господарювання: поняття, види та принципи	204
<i>Нікітіна Т.О.</i> Специфіка медичних послуг (допомоги) в контексті реформування системи медичного обслуговування населення	209
<i>Степанченко О.С.</i> Деякі проблеми правового регулювання договірних відносин за участю споживачів у сфері електронної торгівлі	214
Проблеми права інтелектуальної власності	
<i>Бошицький Ю.Л.</i> Щодо підвищення ефективності кримінальної юстиції у сфері охорони інтелектуальної власності в Україні	219
<i>Ропотаренко М.В.</i> Theory and practice of intellectual property rights protection in software	228
<i>Потурай К.С.</i> Європейський Союз як суб'єкт охорони прав інтелектуальної власності на кінематографічний твір ..	232
Аграрне, земельне та екологічне право	
<i>Бусуйок Д.В.</i> Правовий режим земельних часток (паїв): сучасний стан та перспективи розвитку	237
<i>Григор'єва Х.А.</i> Мала гідроенергетика в Україні: юридичні проблеми розвитку (на матеріалах судової практики)	241
<i>Юсупов В.А., Ченишова Н.В.</i> Міжнародний досвід судового захисту екологічних прав громадян: сучасний стан	246
<i>Засць О.І.</i> Характерні ознаки та особливості визнання земельного права як способу захисту	249
<i>Толкачова І.А., Кононенко А.С.</i> Проблеми забезпечення екологічних прав людини в Україні та зарубіжних країнах	254
Кримінальне право та кримінологія	
<i>Підюков П.П., Калиновський О.В.</i> Посилення протидії організованій злочинності, криміналізація «злочинів (ворів) у законі» та припинення діяльності злочинних спільнот в Україні: передісторія, сучасний стан і перспективи	259
<i>Величко Д.М., Шевченко В.В.</i> Домашнє насильство та способи його запобігання	263
<i>Куц В.М.</i> Звільнення від кримінальної відповідальності та перспективи його законодавчого врегулювання	267
<i>Любавіна В.П.</i> Вина в системі суміжних правових категорій	270
<i>Перелигіна Р.В.</i> Тенденції розвитку світової юридичної практики у сфері запобігання та протидії домашньому насильству	274
<i>Ракіпова І.В., Мельник А.В.</i> Особливості комунікації потерпілого як суб'єкта кримінального процесуального доказування	277
<i>Тарасевич Т.Ю.</i> Правове регулювання біометричної ідентифікації особи: національні тенденції та зарубіжний досвід	281
<i>Альєва Х.Р.</i> Основания для признания юридического лица потерпевшим в уголовном процессе Азербайджанской Республики	287
<i>Кривоускова К.Л.</i> Кримінальна відповідальність за публічні заклики до вчинення злочинів проти основ національної безпеки за законодавством іноземних держав та України	290
<i>Русаєв А.В.</i> Особливості доказування обставин вчинення кримінального правопорушення, пов'язаного із декларуванням недостовірної інформації	295
Правова система України й міжнародне право, порівняльне правознавство	
<i>Мальський М.М.</i> Становлення міжнародного виконавчого процесу через розвиток виконавчого процесу та його місце в системі права України	301
<i>Medvedieva M.O.</i> Protection of the health-related rights in international law	307
<i>Ващинець І.І.</i> Деякі питання впливу практики Європейського суду з прав людини на формування стандартів міжнародного комерційного арбітражу	312
<i>Ковальова М.В.</i> Деякі питання міжнародно-правової відповідальності в міжнародному публічному праві	316
<i>Ляшенко Р.Д., Нагієв Б.М., Кудра А.В.</i> Проблеми виконання рішень Європейського суду з прав людини Україною	320
<i>Данилова І.О.</i> Щодо формування морського законодавства України	324
<i>Lutynenko A.A.</i> The patient's right to access to psychiatric records: doctrine and jurisprudence	328
<i>Стефанов Г.С.</i> Правові особливості проведення досліджень морського середовища у виключній економічній зоні	339
<i>Шишкін С.М.</i> Характеристика інституту обмеженої відповідальності судновласника у міжнародному приватному морському праві	343

Гість номера

<i>Péterfalvi A.</i> Data Protection and Freedom of Information on digital platforms	348
<i>Szili K., Kalmár F.</i> Proposed basic principles for the protection of national minorities in the EU	352

Студентська трибуна

<i>Стрий Т.О.</i> Права та обов'язки володільця на комерційну таємницю	357
<i>Сухов Д.О.</i> Цивільно-правове регулювання договорів про створення і використання об'єктів права інтелектуальної власності	362

Рецензії

<i>Орлеан А.М.</i> Актуальне дослідження кримінально-правових аспектів осудності	367
<i>Біленчук П.Д., Кравчук О.О.</i> Електронне суспільство, електронне право, кібербезпека: стратегія розвитку інноваційної ери	368

Нові видання

<i>Szmyt A.</i> W kręgu prawa konstytucyjnego	370
---	-----

Редакційні повідомлення	372
--------------------------------------	-----

Адреса редакції: 01601, м. Київ, вул. Трьохсвятительська, 4.
Головний редактор: +38044-278-51-55. Редактор: +38044-235-63-24, +38097-431-97-77.

www.chasprava.com.ua www.kul.kiev.ua
e-mail: chasprava@ukr.net

Редактор *Т.В.Ходаківська*. Художник *В.С.Жиборовський*
Комп'ютерне макетування *О.С.Бондаренко*

Свідectво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації КВ № 16356-4828ПР від 19.02.2010 р.
Підп. до друку 30.08.2021. Формат 60×84 1/8. Друк офсетний. Ум.-друк. арк. 43,2. Обл.-вид. арк. 51,2. Наклад 500 прим.
Видання та друк: Київський університет права НАН України. 01601, м. Київ-1, вул. Трьохсвятительська, 4. Тел. +38044-278-73-11.

Law Review **OF KYIV UNIVERSITY OF LAW**

Ukrainian scientific and theoretical periodical

Founded
in October, 2001

2021/2

Published
4 times per year

Kyiv University of Law of the NAS of Ukraine
V.M. Koretskyi Institute of State and Law of the NAS of Ukraine

ISSN 2219-5521

**“Law Review of Kyiv University of Law” is included into the professional
publication list “Legal sciences”, category “B”**
(Ministry of Education and Science of Ukraine: order № 1643, 2019/12/28)

The journal is entered in the international scientific metric bases

**HeinOnline (USA)
and
“Index Copernicus International” (Poland)**

Recommended for publishing by
V.M. Koretskyi Institute of State and Law of the NAS of Ukraine Academic Council
(protocol № 6, 2021/07/01)
Kyiv University of Law of the NAS of Ukraine Academic Council
(protocol № 2, 2021/06/15)

Subscription index 23994

Editorial team

Yuriy Shemshuchenko, Dr. hab. in Law, Professor, Academician of the NAS of Ukraine, Director of V.M. Koretsky Institute of State and Law of the NAS of Ukraine (*Editor-in-Chief*);

Yuriy Boshytskyi, Ph.D. in Law, Professor, Honored Lawyer of Ukraine, Rector of Kyiv University of Law of the NAS of Ukraine (*Editor-in-Chief deputy*);

Tetiana Khodakivska, Head of the Department of Kyiv University of Law of the NAS of Ukraine (*editor*);

Olha Andriyko, Dr. hab. in Law, Professor, Corresponding Member of the NALS of Ukraine, Honored Lawyer of Ukraine, Head of the Department of V.M. Koretsky Institute of State and Law of the NAS of Ukraine;

Oleksandr Batanov, Dr. hab. in Law, Professor, Leading Researcher of V.M. Koretsky Institute of State and Law of the NAS of Ukraine;

Sergiy Bilotsky, Dr. hab. in Law, Professor, Professor of the Institute of International Relations of Taras Shevchenko National University of Kyiv;

Arif Guliev, Dr. hab. in Law, Professor of the National Aviation University;

Sergey Koroed, Dr. hab. in Law, Professor, Head of the Department of King Danylo University;

Olexander Kostenko, Dr. hab. in Law, Professor, Academician of the NALS of Ukraine, Merited Figure of Science and Technology of Ukraine, Head of the Department of V.M. Koretsky Institute of State and Law of the NAS of Ukraine;

Pavlo Kulynych, Dr. hab. in Law, Professor, Corresponding Member of the NALS of Ukraine, Leading Researcher, Head of Sector of V.M. Koretsky Institute of State and Law of the NAS of Ukraine;

Viktor Ladychenko, Dr. hab. in Law, Professor, Head of the Department of the National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine;

Nataliya Malysheva, Dr. hab. in Law, Professor, Academician of the NALS of Ukraine, Honored Lawyer of Ukraine, Head of the Department of V.M. Koretsky Institute of State and Law of the NAS of Ukraine;

Maryna Medvedieva, Dr. hab. in Law, Professor of the Institute of International Relations of Taras Shevchenko National University of Kyiv;

Mykola Onishchuk, Dr. hab. in Law, Professor, Rector of the National School of Judges of Ukraine;

Natalia Parkhomenko, Dr. hab. in Law, Professor, Corresponding Member of the NALS of Ukraine, Honored Lawyer of Ukraine, Scientific Secretary of V.M. Koretsky Institute of State and Law of the NAS of Ukraine;

Tetiana Podorozhna, Dr. hab. in Law, Associate Professor, Professor of Lviv University of Trade and Economics;

Vadym Popko, Dr. hab. in Law, Professor of the Institute of International Relations of Taras Shevchenko National University of Kyiv;

Kostiantyn Savchuk, Ph.D. in Law, Senior Researcher, Senior Researcher of V.M. Koretsky Institute of State and Law of the NAS of Ukraine;

Yana Simutina, Dr. hab. in Law, Senior Researcher, Leading Researcher of V.M. Koretsky Institute of State and Law of the NAS of Ukraine;

Iryna Sofinska, Dr. hab. in Law, Professor of the National University "Lviv Polytechnic";

Gennady Tymchenko, Dr. hab. in Law, Senior Researcher, Leading Researcher of V.M. Koretsky Institute of State and Law of the NAS of Ukraine;

Larisa Udovyka, Dr. hab. in Law, Professor, Head of the Department of the Law Faculty of Zaporizhzhia National University;

Igor Usenko, Ph.D. in Law, Professor, Honored Lawyer of Ukraine, Head of the Department of V.M. Koretsky Institute of State and Law of the NAS of Ukraine;

Volodymyr Shatilo, Dr. hab. in Law, Professor, Honored Lawyer of Ukraine, Head of the Department of Kyiv National Linguistic University;

Svitlana Shimon, Dr. hab. in Law, Professor, Head of the Department of Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman;

Olga Shpachovych, Dr. hab. in Law, Professor, Professor of the Institute of International Relations of Taras Shevchenko National University of Kyiv.

Editorial team foreign members

Amir Aliyev, Dr. hab. in Law, Professor, Dean of the Faculty of Law of Baku State University (Azerbaijan);

Rainer Arnold, Dr. hab. in Law, Professor of the University of Regensburg (Germany);

William E. Butler, Dr. hab. in Law, Professor, Foreign Member of the NAS of Ukraine and NALS of Ukraine, Emeritus Professor of University of London, Professor of Pennsylvania State University (USA);

Adam Makharadze, Dr. hab. in Law, Professor, Dean of Law and Social Science Faculty of Batumi Shota Rustaveli State University (Georgia);

Herbert Schambeck, Dr. hab. in Law, Professor (Austria);

Veronika Szikora, Professor, Dean of the Faculty of Law of the University of Debrecen (Hungary);

Andrzej Szmyt, Dr. hab. in Law, Professor, Head of the Department of Constitutional Law and Administration of the University of Gdańsk (Poland).

CONTENTS

<i>Yuriy Shemshuchenko, Yuriy Boshytskyi, Tetiana Khodakivska. Law Review of Kyiv University of Law marks its 20th birthday</i>	11
Outstanding Ukrainian Lawyers	
<i>Iryna Muzyka. Jurist-encyclopedist Yevhen Vasyliovych Spektorsky (1875–1951)</i>	14
State and law theory and history. Philosophy of law	
<i>Vasyl Kopcha. Legal methods of research of the phenomenon: general concepts, structure, tools</i>	20
<i>Oleksandr Stovpets. Legal-theoretical aspects of the New Keynesianism and Libertarianism in current political discussions</i>	24
<i>Oleksandr Bilash, Marija Mendzhul. Peculiarities of legal personality of religious organizations in Ukraine: theoretical and practical aspect</i>	29
<i>Viacheslav Vasetsky. Significant socio-political events as the origins of changes in the field of ensuring human rights and freedoms</i>	35
<i>Volodymyr Kakhnych. Yevhen Konoalets is a bright student of the Faculty of Law of Lviv University in 1909–1914</i>	39
<i>Mykhailo Ryazanov. Features of the law of the Zaporizhian Sich in the legal heritage of Ukraine</i>	43
<i>Pavlo Yehorov. Mixed form of free legal aid: models and foreign experience</i>	47
<i>Dmytro Radziievskyi. Legal technique of acts of land legislation: theoretical and methodological approaches to understanding</i>	51
<i>Tatiana Shekhovtsova. Islamic standard of human rights: transformation trends under the influence of globalization processes</i>	55
Constitutional law. Municipal law	
<i>Natalia Parkhomenko. Constitutional legislation: comparative-theoretical dimensions of essence and content</i>	62
<i>Petro Korniyenko. Human rights activities and the formation of human rights and freedoms in Ukraine</i>	66
<i>Iryna Sofinska. Dual citizenship, principle of faithfulness and public governance: to have not be deprived</i>	71
<i>Olexandr Boyarsky. Characteristic features of man as a biosocial being: social and normative-legal measurement at the level of local society</i>	77
<i>Serhiy Hordiyuk. Constitution and culture in the human rights aspect</i>	92
<i>Oleksandr Lysenko. Ensuring the human right to judicial protection in national and foreign legislation: a comparative aspect</i>	84
<i>Inna Volskaya. Comparative analysis of competence and procedure for the formation of constitutional courts in Ukraine and Serbia</i>	88
<i>Iryna Zvozdetska. Integrative function of the constitutional law of Ukraine</i>	99
<i>Irina Levandovska. Separate opinion of the judge of the Constitutional Court of Ukraine as a guarantee of the independence principle: pro et contra</i>	103
<i>Inna Postoronko. Formation and development of the phenomenology of municipalism: historical civilization-local approaches to understanding and definition</i>	107
<i>Illya Roskoshnyy. Historical prerequisites for the formation and development of constitutional and legal relations between man and state in the conditions of the information society</i>	114
<i>Danyila Chornenka. Interaction of an individual with public authorities through the prism of the use of e-justice and e-signature</i>	122
State governing and administrative law issues. Financial law. Information law	
<i>Olga Andriyko. On the question of interpretation of legal norms in administrative law</i>	126
<i>Alla Pukhtetska. On development of the provisions of the Code of Ukraine on administrative offences: critical overview of modern law-drafting initiatives</i>	129
<i>Natalia Shcherbatiuk. Foreign trade procedures in Ukraine</i>	134
<i>Petro Havaleshko. Appeal as an independent stage in modern administrative proceedings: features of the exercise of human rights to review of judgement</i>	138
<i>Olena Lys. Implementation of the strategy for the development of inclusive education in Ukraine: administrative legal aspect</i>	141
<i>Oleksandra Yaremowych. Influence of civil society institutions on state law enforcement agencies through the prism of public councils</i>	145
The issues of civil law, commercial law, labour law and social security law of Ukraine	
<i>Iryna Dikovska. The Impact of the Ground for International Jurisdiction on the Mechanism of Recovery of Family Maintenance</i>	149
<i>Anatolii Kostruba. The formula for interpreting the transaction content: private-legal aspects of legal enforcement</i>	155
<i>Ihor Pyroha, Serhii Pyroha. Features of implementation of the accumulative model of pension insurance in Ukraine</i>	159
<i>Yurii Riabchenko. Civil procedural status as a scientific category: prospects for implementation in lawmaking and law enforcement</i>	163

<i>Yana Simutina</i> . The right to just conditions of work through the prism of the provisions of the European Social Charter and the practice of the European Committee of Social Rights	169
<i>Ernest Gramatskiy</i> . Improvement of the evasion of law institute in the process of recodification of the civil legislation of Ukraine	174
<i>Olena Kryzhevskaya</i> . The concept of notarial procedural legal relations	178
<i>Nataliia Opanasiuk, Sergii Popovych</i> . Historical highlights of legal regulation of tourism	182
<i>Oleg Pechenyi</i> . Some problems with the invalidity of the testament	189
<i>Oksana Stasiv, Roksolana Butynska</i> . Concept and tasks of the personnel service of an enterprise: legal aspect	192
<i>Natalia Dubytska</i> . Risk and responsibility in private law	197
<i>Olga Lipatnikova</i> . Peculiarities of the exercise of the right of pledge by the creditor	201
<i>Mykyta Mozharovskiy</i> . Business entity's compliance: concepts, types and principles	204
<i>Tetiana Nikitina</i> . Special features of medical services (assistance) in the context of the system of medical service of the population' reforms	209
<i>Olena Stepanchenko</i> . Some problems of legal regulation contractual relations with customer participation in the field of electronic commerce	214
Intellectual property law issues	
<i>Yuriy Boshytskyi</i> . About the increase of the efficiency of criminal justice in intellectual property protection in Ukraine	219
<i>Mykhailo Ponomarenko</i> . Theory and practice of intellectual property rights protection in software	228
<i>Kateryna Poturai</i> . The European Union as a subject of protection of intellectual property rights to the cinematographic work	232
Agricultural, land and environmental law	
<i>Diana Busuiok</i> . Legal regime of land plots (shares): current situation and prospects of development	237
<i>Khrystyna Hryhorieva</i> . Small hydropower in Ukraine: legal problems of development (on the materials of judicial practice)	241
<i>Valerii Yusupov, Nataliia Chenshova</i> . International experience of judicial protection of environmental rights of citizens: a current status	246
<i>Olena Zaiets</i> . Characteristic features and peculiarities of recognition of land right as a method of protection	249
<i>Iryna Tolkachova, Anna Kononenko</i> . Problems of ensuring environmental human rights in Ukraine and foreign countries	254
Criminal law and criminology	
<i>Petro Pidukov, Oleksandr Kalynovskiy</i> . Strengthening the fight against organized crime, criminalization of «thieves (vory) in law» and stopping activity of the criminal community in Ukraine: background, current state and prospects	259
<i>Dmitro Velychko, Vitalina Shevchenko</i> . Domestic violence and the ways to prevent it	263
<i>Vitalii Kuts</i> . Exemption from criminal liability and the prospects for its legislative regulation	267
<i>Victoria Lubavina</i> . The concept of guilt as an element of the content of criminal law of Ukraine	270
<i>Raisa Perelygina</i> . Trends in the development of world legal practice in the field of preventing and combating domestic violence	274
<i>Inna Rakipova, Andrii Melnyk</i> . Features of communication of the victim as a subject of criminal procedural evidence ...	277
<i>Tetiana Tarasevych</i> . Legal regulation of biometric identification: national trends and foreign experience	281
<i>Halima Aliyeva</i> . Grounds for recognition of a legal person as a victim in criminal proceedings of the Republic of Azerbaijan	287
<i>Kateryna Kryvopuskova</i> . Criminal responsibility for public calls to commit crimes against the foundations of national security under the legislation of foreign states and Ukraine	290
<i>Andrii Rusaiev</i> . Features of proving the circumstances of committing a criminal offense related to submission of inaccurate information	295
The legal system of Ukraine and international law, comparative legal studies	
<i>Markian Malskyy</i> . Establishment of international enforcement process through development of the enforcement process and its place in the legal system of Ukraine	301
<i>Maryna Medvedieva</i> . Protection of the health-related rights in international law	307
<i>Ivan Vashchynets</i> . Certain issues of the human rights impact on establishing the standards of the international commercial arbitral proceedings	312
<i>Maryna Kovalova</i> . Some issues of responsibility under public international law	316
<i>Ruslana Liashenko, Bohdan Nahiiev, Alona Kudra</i> . Problems of execution of decisions of the European Court of Human Rights in Ukraine	320
<i>Iryna Danilova</i> . Regarding the formation of maritime legislation of Ukraine	324
<i>Anatoliy Lytvynenko</i> . The patient's right to access to psychiatric records: doctrine and jurisprudence	328
<i>Georgi Stefanov</i> . Legal Features of Research on the Marine Environment in the Exclusive Economic Zone	339
<i>Sergii Shyshykin</i> . Characteristics of the institution of limited liability of a shipowner in private maritime law	343

Ю.Ю. РЯБЧЕНКО

Юрій Юрійович Рябченко, доктор юридичних наук, професор, професор Університету державної фіскальної служби України*

ORCID: 0000-0002-1328-700X

ЦИВІЛЬНИЙ ПРОЦЕСУАЛЬНИЙ СТАТУС ЯК НАУКОВА КАТЕГОРІЯ: ПЕРСПЕКТИВИ ВПРОВАДЖЕННЯ У ПРАВОТВОРЧІСТЬ ТА ПРАВОЗАСТОСУВАННЯ

Постановка проблеми. Цивільний процесуальний статус сьогодні сприймається здебільшого як сукупність визначених Цивільним процесуальним кодексом України цивільних процесуальних прав та цивільних процесуальних обов'язків, або повноважень¹.

Схильність до позитивістського, нерідко навіть буквального способу тлумачення норм процесуального права призводить до скасування рішень суду апеляційної інстанції у касаційному порядку, а отже, не сприяє сталості судової практики².

Відповідно до ст. 3 Конституції України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР (далі – Конституція України)³ права і свободи людини визначають зміст і спрямованість діяльності держави. Стаття 22 Конституції України вказує про невичерпність прав людини і громадянина – як за переліком, так і за змістом. У п. 1 ст. 6 Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод від 4 листопада 1950 р. (далі – Конвенція)⁴ зазначається про право на справедливий суд. Заслужують на підтримку висновки Т.А. Цувіної про необхідність розглядати це право як: 1) еквівалент, транспозицію принципу верховенства права у сфері здійснення правосуддя у цивільних справах; 2) притаманність цьому праву надімперативного характеру як норми міжнародного права «*jus cogens*»⁵. Така позиція відповідає положенням права на справедливий судовий розгляд, що викладені у Контрольному переліку питань для оцінки дотримання верховенства права, прийнятому Венеціанською комісією на 106-му Пленарному засіданні (Венеція, 11–12 березня 2016 р.). Значна частина цих критеріїв є оціночною: відсутність невинуватеної затримки при відкритті провадження у справі та винесенні судового рішення; своєчасність доступу сторін до судових документів; чи належним чином обґрунтовані судження⁶. Усунення порушень права на своєчасний розгляд справи мають відбуватись у межах того процесу, в якому виникають ці порушення⁷. Такі висновки відповідають вихідним позиціям Європейського Суду з прав людини (далі – ЄСПЛ), зокрема щодо пріоритетності приватно-правового аспекту правових явищ над публічно-правовим. Така позиція висловлена стосовно сутності соціального захисту особи у контексті права на справедливий судовий розгляд⁸. Отже, зміст категорії цивільного процесуального статусу, як наукової, має не обмежуватись змістом позитивно визначених цивільних процесуальних прав та цивільних процесуальних обов'язків, а враховувати й зміст положень права на справедливий суд, подекуди оціночних.

Результати сучасних наукових досліджень підтверджують актуальність розвитку широкого розуміння цивільного процесуального статусу як наукової категорії. Так, Я.Я. Мельник вказує про необхідність побудови належної процедури реалізації позитивно визначених цивільних процесуальних прав та обов'язків, забезпечення безперешкодності їх реалізації, визначення ступеня деструктивності чи конфліктності конкретної процесуальної ситуації, забезпечення принципу пропорційності⁹. С.В. Невестюк вказує на розвиток теорії процесуально-правових засобів у контексті системи «людина-суспільство-право-держава». У складі механізму цивільного процесуального регулювання виділяються не тільки норми цивільного процесуального права як процесуально-правові засоби, а й зокрема цивільна процесуальна правова культура та цивільна процесуальна правосвідомість. При цьому правосвідомість розглядається саме як індивідуальна: сприйняття процесуально-правових засобів механізму цивільного процесуального регулювання як специфічної форми цивільної процесуальної дійсності конкретною особою¹⁰.

Отже, у межах широкого розуміння категорії цивільного процесуального статусу як наукової є актуальним розвиток засад принципу верховенства права, засад природного права, причому не тільки тих, що реалізуються у межах національної правової системи, а й тих, що отримали широке застосування на міжнародному рівні, зокрема – у практиці ЄСПЛ. Це спрямовуватиме подальші наукові дослідження, сприятиме виконанню Україною своїх міжнародних зобов'язань щодо розвитку верховенства закону, однією з умов якого є чіткість та ясність закону¹¹. Така точка зору відповідає наднаціональному розумінню справедливого судового розгляду як такого, що утверджує принцип верховенства права – основу побудови сучасного демократичного суспільства¹².

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематиці сутності категорії «цивільний процесуальний статус» та її нормативного закріплення протягом останніх років безпосередньо приділяли увагу С.С. Бичко-

ва¹³, Ю.А. Прут¹⁴ та інші вчені – дослідники цивільного процесуального статусу конкретних категорій учасників цивільного судового процесу (В.І. Бобрик, О.В. Бобровник, І.Е. Берестова, Ж.В. Васильєва-Шаламова, Д.Г. Глушкова, К.В. Гусаров, Х.А. Джавадов, Л.В. Діденко, І.О. Журба, О.О. Кармаза, О.В. Колісник, С.О. Короед, Л.М. Косовський, О.О. Лабань, Р.Я. Лемик, О.Ю. Русин, Г.О. Світлична та деякі інші). З них окремо необхідно відмітити дисертаційні дослідження у дотичних сферах суспільних відносин: ефективність цивільного судочинства (С.О. Короед, 2014 р.; Х.А. Джавадов, 2018 р.)¹⁵; захист публічних інтересів учасників цивільних відносин у контексті взаємозв'язку цивільного судочинства та конституційного провадження (І.Е. Берестова, 2019 р.)¹⁶; цивільно-процесуальні правовідносини як інститут цивільно-процесуального права України (Л.В. Діденко, 2019 р.)¹⁷.

Метою статті є розкриття теоретичних засад широкого сенсу категорії «цивільний процесуальний статус» як наукової, а також визначення на цій основі перспектив її впровадження у правозастосування та правотворчість.

Виклад основного матеріалу. Філософія права досліджує декілька зрізів будь-якої правової сфери: онтологічний, антропологічний, аксіологічний, гносеологічний, історичний (історія філософії права), а також праксеологічний. Філософія правосуддя передбачає виділення різних смислів правосуддя: як форма здійснення судової влади (владний смисл); як судове правозастосування (правореалізаційний смисл); як судовий захист (правозахисний смисл); як судове вирішення конфлікту (резолютивний смисл); як судове балансування (балансуючий смисл). Можуть виділятися й інші смисли правосуддя. Незалежно від конкретного концептуального підходу необхідно встановити співвідношення двох основних парадигм сприйняття будь-якого правового явища: природно-правової та позитивно-правової¹⁸. Ці положення є вихідними при формулюванні подальшого наукового підходу.

У теорії права актуальне розуміння правового статусу суб'єкта права характеризується певною проблемністю. З одного боку, суб'єкт права розглядається, переважно, у межах правовідносин, як сукупність суб'єктивних прав, юридичних обов'язків, законних інтересів суб'єкта права. З другого – виділяється категорія прав людини як основних можливостей, необхідних для існування та розвитку особи, які є універсальними, невід'ємними та рівними для кожного і мають гарантуватися державою в обсязі міжнародних стандартів. Перспективним є підхід С.І. Архипова щодо характеристики людини як суб'єкта права, розкриття таких її властивостей у правовому полі, як: індивідуалізація; правова воля; сукупність правових відносин та правових зв'язків; правова свідомість; активний характер «творення» і застосування права; соціально-правова цінність; правосуб'єктність. Людина творить як зовнішню правову реальність, так і власну правову індивідуальність¹⁹.

Протягом достатньо тривалого часу у предметі науки цивільного процесуального права виділяється міждисциплінарний аспект: предмет, співвідношення з іншими юридичними науками, соціальні функції²⁰. Зв'язок категоріального апарату цивільного процесуального права як галузі права із основоположними цінностями прав людини простежується з позицій В.В. Комарова, який характеризує завдання цивільного судочинства як гарантування та забезпечення реалізації права на суд²¹. Це зумовлює застосування міждисциплінарного підходу при дослідженні поняття цивільного процесуального статусу у сучасній науці цивільного процесуального права, зокрема визначення співвідношення у ньому позитивного та природного права. У науці цивільного права відповідним питанням приділялась значна увага, наслідком чого є достатньо установлені наукові положення у різних видах цивільних правовідносин²².

З точки зору сучасної філософії правосуддя справедливості та належний зміст судового процесу тісно пов'язані із рівнем забезпеченості законних прав та інтересів його учасників. Справедливість, верховенство права безпосередньо виявляються у процесі реалізації суб'єктивних прав та здійсненні обов'язків у конкретних випадках. У свою чергу, правовий статус учасників судового процесу безпосередньо втілюється у його принципах. Філософія правосуддя розглядає також стан правосвідомості та правової культури особи як невід'ємну частину її становища у судовому процесі. Хоча викладене наводиться передусім щодо кримінального процесу²³ але, на нашу думку, повністю актуальне й щодо цивільного судочинства.

Розгляд цивільного процесуального статусу виключно у межах процесуальних прав та процесуальних обов'язків не дозволяє врахувати окреслений зв'язок, що знаходить безпосередній вияв у актуальній судовій практиці. Так, частково задовольняючи касаційну скаргу Верховний Суд вказав на помилку суду апеляційної інстанції у частині застосування буквального тлумачення ч. 3 ст. 154 Цивільного процесуального кодексу України від 18 березня 2004 р. № 1618-IV (далі – ЦПК України)²⁴, що призвело до помилкового висновку, що вжиття заходів зустрічного забезпечення є обов'язком суду незалежно від майнового стану відповідача²⁵.

ЄСПЛ у своїх рішеннях у таких справах, як: *Nideröst-Huber v. Switzerland*, *H. v. Belgium*, *Golder v. the United Kingdom*, *Brumarescu v. Romania*, *Airey v. Ireland*, *Case of Indayeva and Sultanov v. Russia*, *Case of Aslan Ismayilov v. Azerbaijan*²⁶ вказує про вихідний характер засад верховенства права у визначенні становища особи у судовому процесі. Наприклад, у рішеннях у справах: *Brumarescu v. Romania*, *Nejdet Şahin and Perihan Şahin v. Turkey* верховенство права визнається визначальним критерієм права на справедливий судовий розгляд²⁷. Вказане необхідно сприймати з урахуванням положень щодо типової процедури тлумачення ЄСПЛ положень Конвенції: спочатку суд з'ясовує окреслення певних положень стосовно справи загалом, а потім – стосовно конкретних фактів справи²⁸. Історично функції ЄСПЛ у європейському правовому просторі сформувались за зразком типових функцій конституційного суду в межах конкретної держави²⁹. Тому розвиток поняття цивільного процесуального статусу є необхідною передумовою належного тлумачення практики ЄСПЛ.

Як слідує з матеріалів діяльності міжнародних організацій, зокрема Венеціанської комісії, зустрічаються випадки, коли окремі держави ставлять питання про суперечність своїх зобов'язань за Конвенцією (у сенсі, констатованому ЄСПЛ) конституційному правопорядку та відмовляються виконувати рішення ЄСПЛ³⁰. У практиці національних судів подібних випадків виявлено не було, що узгоджується із положеннями Закону України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини» від 23 лютого 2006 р. № 3477-IV³¹ щодо обов'язковості застосування рішення ЄСПЛ відповідно до ст. 46 Конвенції як джерела права (ч. 1 ст. 2, ст. 17 вказаного Закону). Можливо лише зазначити про поодинокі наукові та практичні джерела, в яких констатується наявність неоднакових позицій ЄСПЛ з окремих вузьких питань (допит свідків у кримінальному судочинстві³², право на гендерну ідентичність)³³. Варто погодитись із Т. Нешатаєвою про первинний характер доктрини субсидіарності: вирішення питань місцевого значення переважно місцевою владою та застосування влади вищого рівня тільки у разі необхідності застосування вищого рівня узагальнення для вирішення проблеми. Разом із тим одним із принципів сучасного міжнародного права є можливість обмеження суверенітету держави з метою ефективного захисту прав людини у конкретному випадку³⁴. З урахуванням цього Інтерлакенською декларацією від 19 лютого 2010 р., а також Деклараціями, ухваленими на Конференціях високого рівня у м. Ізмір (26–27 квітня 2011 р.) та у м. Брайтон (19–20 квітня 2012 р.) передбачено засади застосування правових позицій ЄСПЛ державами-членами. Так, відповідно до п. 4 Інтерлакенської декларації держави-члени зобов'язуються, з одного боку, розвивати національні засоби захисту прав людини, а з другого, – повністю виконувати рішення ЄСПЛ та вживати заходи щодо недопущення порушень, констатованих ЄСПЛ у майбутньому³⁵.

Роль позитивістського підходу у методі цивільного процесуального права розкривається у актуальних наукових положеннях щодо методу регулювання цивільних процесуальних правовідносин. Так, характеризуючи диспозитивний аспект методу цивільного процесуального права, вчені вказують про встановлення цивільними процесуальними нормами цивільних процесуальних прав учасників судового процесу, а також меж їх реалізації³⁶. С.В. Васильєв, розкриваючи диспозитивні засади методу цивільного процесуального права, звертає увагу на залежність розвитку процесу у конкретній справі від, зокрема, волі заінтересованих осіб³⁷. Тому погоджуємось із твердженням, що формування прав і обов'язків учасників судового процесу є характерною рисою методу правового регулювання у цивільному процесуальному праві³⁸. Такі виражені позитивістські засади правового закріплення цивільного процесуального статусу зумовлені його специфічним галузевим призначенням, а також публічно-правовою природою цивільного процесуального правовідношення, необхідністю існування та реалізації цивільної процесуальної форми здійснення правосуддя³⁹. Природне ж право визначає сутність цивільного процесуального статусу і впливає у такий спосіб на всі аспекти його реалізації (п. 10.4 Огляду судової практики Касаційного цивільного суду у складі Верховного Суду (актуальна практика) від 30 квітня 2021 р.)⁴⁰.

Природно-правові підходи визначають зміст правових явищ, зумовлених ідеальними першоосновами права, а позитивне право закріплює їх форму у кожному конкретному випадку⁴¹. Тому порівняно із цивільно-правовими засадами захисту суб'єктивних приватних прав, свобод, законних інтересів⁴², співвідношення засад природного права та позитивного права щодо визначення поняття цивільного процесуального статусу має ґрунтуватись на: 1) визнаних національною доктриною та ЄСПЛ положеннях природного права, зокрема щодо поняття людини у праві та прав людини; 2) базовому значенні принципу верховенства права щодо визначення цивільного процесуального статусу суб'єкта цивільного процесуального права⁴³. При цьому міждисциплінарний характер прав людини задає розвиток не тільки цивільному процесуальному праву, а й іншим суміжним галузям права, зокрема – судустрою, що безпосередньо впливає на рівень забезпеченості цивільних процесуальних прав. Так, Венеціанська комісія вказує про необхідність наділення вищестоящего суду або безпосередньо Верховного Суду спеціальними компенсаторними чи прискорюючими повноваженнями (засобами) проти надмірного затягування розгляду справи з метою забезпечення права на справедливий суд⁴⁴.

Врахування властивостей людини як суб'єкта права (індивідуалізація; правова воля; сукупність правових відносин та правових зв'язків; правова свідомість; активний характер «творення» і застосування права; соціально-правова цінність; правосуб'єктність) у змісті поняття «цивільний процесуальний статус» надає підстави для висновків, що розвиток гарантій реалізації суб'єктивних процесуальних прав та виконання процесуальних обов'язків є головним вектором подальшого розвитку цивільного процесуального права⁴⁵, навіть на етапі, коли безпосереднього звернення до суду ще немає. Конкретним прикладом цього є визначення права на доступ до суду складовою принципу верховенства права у сфері судочинства, хоча окремі гарантії цього права (територіальне наближення суду до населення; інформованість громадськості про місцезнаходження та компетенцію суду, про порядок звернення до суду та порядок захисту своїх інтересів) реалізуються ще до виникнення цивільних процесуальних правовідносин⁴⁶.

Явище рецепції природно-правових засад до права на судовий захист (ч. 1 ст. 55 Конституції України) через логічний ряд: права людини «*jus cogens*» – транснаціональне «право на суд» – право на судовий захист дає змогу підтримати твердження В.В. Комарова про гарантування цивільним судочинством не тільки права на судовий захист, але – права на суд⁴⁷. Зокрема, сьогодні виділяються права людини та певні правові засади як складові принципу верховенства права у цивільному судочинстві: правова визначеність, заборона на свавілля, право на ефективні заходи правового захисту; право на справедливий судовий розгляд⁴⁸. Зміст зазначених прав та засад має транснаціональні витоки, виходить за межі суто позитивного регулювання, але без-

посередньо впливає на становище особи у судовому процесі не тільки на рівні правотворення, а й на рівні правозастосування.

У сучасній національній правовій системі суб'єктивні цивільні процесуальні права та суб'єктивні цивільні процесуальні обов'язки постають динамічною категорією, зміст якої має розвиватись з урахуванням її загальносоціального значення та міжгалузевих зв'язків.

Проведене дослідження надає підстави для таких **висновків**.

1. Категорія цивільного процесуального статусу може сприйматись як у вузькому, так і у широкому сенсах. У вузькому сенсі ним є закріплена цивільним процесуальним законодавством сукупність цивільних процесуальних прав та цивільних процесуальних обов'язків. У широкому сенсі ним охоплюються також: положення щодо прав людини «*jus cogens*», актуальні засади принципу верховенства права у цивільному судочинстві.

2. Зміст поняття цивільного процесуального статусу має вихідне значення щодо подальшого розвитку гарантій реалізації цивільних процесуальних прав та цивільних процесуальних обов'язків (у правотворчому контексті), а також – тлумачення судом змісту вказаних прав та обов'язків у конкретних ситуаціях (у правозастосовному контексті).

¹ Курс цивільного процесу: підручник / Комаров В.В. та ін.; за ред. В.В. Комарова. Харків: Право, 2011. С. 295, 309, 341; Бичкова С.С. Цивільний процесуальний правовий статус осіб, які беруть участь у справах позовного провадження: монографія. Київ: Атіка, 2011. С. 371; Цивільне судочинство України: основні засади та інститути: монографія / В.В. Комаров та ін.; за ред. В.В. Комарова. Харків: Право, 2016. С. 241, 283; Цивільний процес України: підручник / за ред. В.О. Кучера. Львів: ЛьвДУВС, 2016. С. 96–98, 116, 128, 132–134, 138, 162, 163; Рябенко Ю.Ю. Суб'єкт цивільного процесуального права у сучасній парадигмі права: дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.03. Харк. нац. ун-т ім. В.Н. Каразіна. Харків, 2019. С. 83.

² Про часткове задоволення касаційної скарги: постанова Касаційного цивільного суду Верховного Суду від 17.03.2021 р. у справі № 439/1347/19 / Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/95654290> (дата звернення: 05.06.2021); Про задоволення касаційних скарг: постанова Касаційного цивільного суду Верховного Суду від 17.02.2021 р. у справі № 308/9100/19-ц. *ЛІГА-ЗАКОН*. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/view/c017012?an=1> (дата звернення: 31.05.2021); Про часткове задоволення касаційної скарги: постанова Касаційного цивільного суду Верховного Суду від 14.12.2020 р. у справі № 521/2816/15-ц. *Єдиний державний реєстр судових рішень*. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/93564591> (дата звернення: 05.06.2021); Про часткове задоволення касаційної скарги: постанова Касаційного цивільного суду Верховного Суду від 20.01.2021 р. у справі № 466/5766/13-ц. *Єдиний державний реєстр судових рішень*. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/94362898> (дата звернення: 05.06.2021).

³ Конституція України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141 (із змінами).

⁴ Конвенція про захист прав людини та основоположних свобод від 04.11.1950 р. *Офіційний вісник України*, № 13, № 32 від 23.08.2006. С. 270; Про ратифікацію Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року, Першого протоколу та протоколів № 2, 4, 7 та 11 до Конвенції: Закон України від 17.07.1997 № 475/97-ВР. *Офіційний вісник України*, № 29. С. 11, код акта 2134/1997.

⁵ Цувіна Т. А. Право на суд у цивільному судочинстві: монографія. Харків: Слово, 2015. С. 279.

⁶ Rule Of Law Checklist, adopted by the Venice Commission at its 106th Plenary Session (Venice, 11–12 March 2016). *Офіційний сайт «Venice Commission: Council of Europe»*. URL: [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD\(2016\)007-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD(2016)007-e) (дата звернення: 28.05.2021). С. 26.

⁷ Compilation of Venice Commission opinions and reports concerning courts and judges (Strasbourg, 11 December 2019). *Офіційний сайт «Venice Commission: Council of Europe»*. URL: [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-PI\(2019\)008-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-PI(2019)008-e) (дата звернення: 31.05.2021). С. 83–84.

⁸ Law of the European Convention on Human Rights / David Harris, Michael O'Boyle, Ed Bates, and Carla Buckley. 4th ed. Oxford: Oxford University Press, 2018. lxx, 986 p. P. 385; Case of Feldbrugge v. the Netherlands, 12 October 1984, no. 8562/79. *Офіційний сайт «European Court of Human Rights HUDOC database»*. URL: <http://hudoc.echr.coe.int/rus?i=001-57486> (дата звернення: 06.06.2021); Case of Deumeland v. Germany, 29 May 1986, no. 9384/81. *Офіційний сайт «European Court of Human Rights HUDOC database»*. URL: <http://hudoc.echr.coe.int/rus?i=001-57468> (дата звернення: 06.06.2021).

⁹ Мельник Я.Я. Безпека цивільного процесу: теоретико-правове дослідження: автореф. дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.01. Ін-т законодавства Верхов. Ради України. Київ, 2019. С. 4, 10–11.

¹⁰ Невестюк С.В. Механізм цивільного процесуального регулювання: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.03. Нац. акад. прав. наук України, НДІ приват. права і підприємництва ім. Ф.Г. Бурчака. Київ, 2017. С. 6, 13, 14.

¹¹ Compilation of Venice Commission opinions and reports on law-making procedures and the quality of the law (Strasbourg, 29 March 2021). *Офіційний сайт «Venice Commission: Council of Europe»*. URL: [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-PI\(2021\)003-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-PI(2021)003-e) (дата звернення: 31.05.2021). С. 7.

¹² Dovydaitis Vitkauskas, Grigoriy Dikov. Protecting the right to a fair trial under the European Convention On Human Rights. A handbook for legal practitioners 2nd edition prepared by Dovydaitis Vitkauskas. Council of Europe, 2nd edition September 2017. *Офіційний сайт «Council of Europe»*. URL: <https://edoc.coe.int/en/european-convention-on-human-rights/7492-protecting-the-right-to-a-fair-trial-under-the-european-convention-on-human-rights-a-handbook-for-legal-practitioners-2nd-edition.html> (дата звернення: 09.06.2021). Р. 11.

¹³ Бичкова С.С. Цивільний процесуальний правовий статус осіб, які беруть участь у справах позовного провадження: монографія. Київ: Атіка, 2011. 420 с.

¹⁴ Прут Ю.А. Цивільно-процесуальний статус осіб, які є іншими учасниками цивільного процесу: автореф. ... дис. канд. юрид. наук: 12.00.03. Івано-Франків. ун-т права ім. Данила Галицького. Івано-Франківськ, 2016. 20 с.

¹⁵ Короед С.О. Процесуальне забезпечення ефективності цивільного судочинства: автореф. дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.03. Нац. акад. прав. наук України, НДІ приват. права і підприємництва ім. Ф.Г. Бурчака. Київ, 2014. 41 с; Джавадов Х.А.

Теоретичні проблеми ефективності цивільного судочинства: автореф. дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.03. НАН України, Ін-т держави і права імені В.М. Корецького. Київ, 2018. 40 с.

¹⁶ Берестова І.Е. Захист публічних інтересів учасників цивільних відносин: взаємозв'язок цивільного судочинства та конституційного провадження: автореф. дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.02, 12.00.03. Нац. акад. внутр. справ. Київ, 2019. 40 с.

¹⁷ Діденко Л.В. Цивільно-процесуальні правовідносини як інститут цивільно-процесуального права України: концептуальні положення: автореф. дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.03. Міжнар. гуманітар. ун-т. Одеса, 2019. 41 с.

¹⁸ Велика українська юридична енциклопедія: у 20 т. Харків: Право, 2017. Т. 2: Філософія права / редкол.: С.І. Максимов (голова) та ін. С. 685, 928–929, 932–933, 990.

¹⁹ Архипов С.И. Субъект права: теоретическое исследование. Санкт-Петербург: Изд-во Р. Асланова «Юридический центр Пресс», 2004. С. 120–123; Рябенко Ю.Ю. Суб'єкт цивільного процесуального права у сучасній парадигмі права: автореф. дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.03. Харк. нац. ун-т ім. В.Н. Каразіна. Харків, 2019. С. 24.

²⁰ Проблеми науки гражданского процессуального права / В. В. Комаров и др.; под ред. В.В. Комарова. Харьков: Право, 2002. С. 45; Курс цивільного процесу: підручник / Комаров В.В. та ін.; за ред. В.В. Комарова. Харків: Право, 2011. С. 106, 107; Васильев С.В. Енциклопедія цивільного судочинства: основні інститути та теоретичні засади. Київ: Алерта, 2021. С. 266.

²¹ Комаров В. Вчення про предмет цивільного процесуального права. *Право України*. 2017. № 5. С. 102.

²² Цивільне право України: підручник / за ред. проф. Р.Б. Шишки. Київ: Ліра-К, 2018. Ч. 2: Особлива / Р.Б. Шишка (керівник авт. кол.), та ін. 2018. 994 с.

²³ Велика українська юридична енциклопедія: у 20 т. Харків: Право, 2017. Т. 2: Філософія права / редкол.: С.І. Максимов (голова) та ін. С. 992–995; Гураленко Н.А. Ціннісно-сміслові константи суддівського пізнання: автореф. дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.12. Нац. ун-т «Львівська політехніка». Львів, 2017. С. 24.

²⁴ Цивільний процесуальний кодекс України від 18.03.2004 р. № 1618-IV. *Офіційний вісник України*, № 16. С. 11. Ст. 1088, код акта 28609/2004.

²⁵ Про часткове задоволення касаційної скарги: постанова Верховного Суду (Касаційний цивільний суд) від 17.03.2021 р. у справі № 439/1347/19. *Єдиний державний реєстр судових рішень*. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/95654290> (дата звернення: 05.06.2021).

²⁶ Посібник Європейського суду з прав людини щодо застосування статті 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (право на справедливий суд, цивільна частина). *Офіційний сайт «European Court of Human Rights»*. URL: https://www.echr.coe.int/Documents/Guide_Art_6_UKR.pdf (дата звернення: 25.05.2021). С. 36, 37; Огляд рішень Європейського суду з прав людини за період з 10.03.2020 р. по 13.03.2020 р. *Офіційний вебпортал «Судова влада України»*. URL: https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/Oglyad_ESLP_10.pdf (дата звернення: 25.05.2021). С. 2, 14; Case of Nideröst-Huber v. Switzerland, 18 February 1997, no. 18990/91. *Офіційний сайт «European Court of Human Rights HUDOC database»*. URL: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-58199> (дата звернення: 25.05.2021); Case of H. v. Belgium, 30 November 1987, no. 8950/80. *Офіційний сайт «European Court of Human Rights HUDOC database»*. URL: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-57501> (дата звернення: 25.05.2021); Case of Golder v. the United Kingdom, 21 February 1975, no. 4451/70. *Офіційний сайт «European Court of Human Rights HUDOC database»*. URL: <http://hudoc.echr.coe.int/rus?i=001-57496> (дата звернення: 25.05.2021); Case of Brumărescu v. Romania, 23 January 2001, no. 28342/95. *Офіційний сайт «European Court of Human Rights HUDOC database»*. URL: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-59159> (дата звернення: 25.05.2021); Case of Airey v. Ireland, 09 October 1979, no. 6289/73. *Офіційний сайт «European Court of Human Rights HUDOC database»*. URL: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-57420> (дата звернення: 25.05.2021); Case of Indayeva and Sultanov v. Russia, 10 March 2020, no. 58821/08, 18360/13. *Офіційний сайт «European Court of Human Rights HUDOC database»*. URL: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-201644> (дата звернення: 25.05.2021); Case of Aslan Ismayilov v. Azerbaijan, 12 March 2020, no. 18498/15. *Офіційний сайт «European Court of Human Rights HUDOC database»*. URL: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-201642> (дата звернення: 25.05.2021).

²⁷ Огляд рішень Європейського суду з прав людини за період з 10.03.2020 р. по 13.03.2020 р. *Офіційний вебпортал «Судова влада України»*. URL: https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/Oglyad_ESLP_10.pdf (дата звернення: 25.05.2021). С. 2, 14; Case of Brumărescu v. Romania, 23 January 2001, no. 28342/95. *Офіційний сайт «European Court of Human Rights HUDOC database»*. URL: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-59159> (дата звернення: 25.05.2021); Case of Nejdet Şahin and Perihan Şahin v. Turkey, 20 October 2011, no. 13279/05. *Офіційний сайт «European Court of Human Rights HUDOC database»*. URL: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-107156> (дата звернення: 25.05.2021).

²⁸ Pieter van Dijk, Godefridus J. H. Hoof, G. J. H. Van Hoof. Theory and Practice of the European Convention on Human Rights. Martinus Nijhoff Publishers, 1998. 850 p. P. 71.

²⁹ Dirk Ehlers, Ulrich Becker, Et al. European Fundamental Rights and Freedoms. Berlin: Walter de Gruyter, 2011. P. 23.

³⁰ International Conference on “Enhancing National Mechanisms for Effective Implementation of the European Convention on Human Rights”. Saint-Petersburg, Russian Federation. 22–23 October 2015. *Офіційний сайт «Council of Europe»*. URL: <https://rm.coe.int/16806fe1a5> (дата звернення: 28.05.2021). P. 11–17, 111.

³¹ Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини: Закон України від 23.02.2006 р. № 3477-IV. *Офіційний вісник України*. 2006. № 12 (05.04.2006). Ст. 792.

³² Допит свідків при перегляді виправдувального вироку: ЄСПЛ ухвалив суперечливе рішення // Практика ЄСПЛ. Український аспект. URL: <https://www.echr.com.ua/dopit-svidkiv-pri-pereglyadi-vipravduvalnogo-viroku-yespl-uxvaliv-superechlive-ri-shennya/> (дата звернення 08.06.2021).

³³ Гербут В. Право на гендерну ідентичність в практиці Європейського суду з прав людини. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2018. № 1(22). Т. 2. URL: <http://pyuv.onua.edu.ua/index.php/pyuv/article/view/146/220> (дата звернення: 08.06.2021) С. 195.

³⁴ Neshataeva T. The European Convention and the integration of integrations: the role of courts in overcoming the fragmentation of international law International Conference on “Enhancing National Mechanisms for Effective Implementation of the European Convention on Human Rights”. Saint-Petersburg, Russian Federation. 22–23 October 2015. *Офіційний сайт «Council of Europe»*. URL: <https://rm.coe.int/16806fe1a5> (дата звернення: 28.05.2021). P. 111–112.

³⁵ International Conference on “Enhancing National Mechanisms for Effective Implementation of the European Convention on Human Rights”. Saint-Petersburg, Russian Federation. 22–23 October 2015. *Офіційний сайт «Council of Europe»*. URL: <https://rm.coe.int/16806fe1a5> (дата звернення: 28.05.2021). С. 113; High Level Conference on the Future of the European Court of Human Rights. Interlaken Declaration. 19 February 2010. *Офіційний сайт «European Court of Human Rights»*. URL: <https://www.echr>

coe.int/Documents/2010_Interlaken_FinalDeclaration_ENG.pdf (дата звернення: 28.05.2021). Р. 3; Інтерлакенська декларація від 19.02.2010 р. *Офіційний сайт «Верховна Рада України. Законодавство України»*. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_a48#top (дата звернення: 28.05.2021); High Level Conference on the Future of the European Court of Human Rights. Declaration. 26–27 April 2011. IZMIR, Turkey. *Офіційний сайт «European Court of Human Rights»*. URL: https://www.echr.coe.int/Documents/2011_Izmir_FinalDeclaration_ENG.pdf (дата звернення: 28.05.2021). Р. 3–4; Декларація про майбутнє Європейського суду з прав людини від 27.04.2011 р. *Офіційний сайт «Верховна Рада України. Законодавство України»*. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_a49#Text (дата звернення: 28.05.2021); High Level Conference on the Future of the European Court of Human Rights Brighton Declaration. 19–20.04.2012 р. *Офіційний сайт «European Court of Human Rights»*. URL: https://www.echr.coe.int/Documents/2012_Brighton_FinalDeclaration_ENG.pdf (дата звернення: 28.05.2021).

³⁶ Цивільне процесуальне право України: підручник: у 2 т. / за заг. ред. М.М. Ясинка. Київ: Алерта, 2021. Т. 1. С. 26.

³⁷ Васильєв С.В. Енциклопедія цивільного судочинства: основні інститути та теоретичні засади. Київ: Алерта, 2021. С. 622–623.

³⁸ Курс цивільного процесу: підручник / Комаров В.В. та ін.; за ред. В.В. Комарова. Харків: Право, 2011. С. 93.

³⁹ Кройтор В.А. Система принципів цивільного процесуального права. *Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ*. 2008. Вип. 42. С. 20; Рябченко Ю.Ю. Суб'єкт цивільного процесуального права у сучасній парадигмі права: автореф. дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.03. Харк. нац. ун-т ім. В.Н. Каразіна. Харків, 2019. С. 23.

⁴⁰ Огляд судової практики Касаційного цивільного суду у складі Верховного Суду (актуальна практика) від 30.04.2021 р. *ЛІГА-ЗАКОН*. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/view/VSS00627?an=1> (дата звернення: 31.05.2021); Про задоволення касаційних скарг: постановою Касаційного цивільного суду Верховного Суду від 17.02.2021 р. у справі № 308/9100/19-ц. *ЛІГА-ЗАКОН*. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/view/VSS00627?an=293> (дата звернення: 31.05.2021).

⁴¹ Велика українська юридична енциклопедія: у 20 т. Харків: Право, 2017. Т. 2: Філософія права / голов. редкол. Максимов С.І., та ін. Харків: Право, 2017. С. 928–929.

⁴² Штефан А.С., Зеров К.О. Припинення порушень авторського права і суміжних прав у мережі Інтернет: огляд законодавчих новел. *Теорія і практика інтелектуальної власності*. 2017. № 3. С. 18–26. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Tpiv_2017_3_4_C.24 (дата звернення: 02.06.2021).

⁴³ Рябченко Ю.Ю. Суб'єкт цивільного процесуального права у сучасній парадигмі права: автореф. дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.03. Харк. нац. ун-т ім. В.Н. Каразіна. Харків, 2019. С. 11, 23.

⁴⁴ Compilation of Venice Commission opinions and reports concerning courts and judges (Strasbourg, 11 December 2019). *Офіційний сайт «Venice Commission : Council of Europe»*. URL: [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-PI\(2019\)008-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-PI(2019)008-e) (дата звернення: 31.05.2021). С. 83.

⁴⁵ Рябченко Ю.Ю. Суб'єкт цивільного процесуального права у сучасній парадигмі права: автореф. дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.03. Харк. нац. ун-т ім. В.Н. Каразіна. Харків, 2019. С. 23.

⁴⁶ Васильєв С.В. Енциклопедія цивільного судочинства: основні інститути та теоретичні засади. Київ: Алерта, 2021. С. 117, 367–368; Rule Of Law Checklist, adopted by the Venice Commission at its 106th Plenary Session (Venice, 11–12 March 2016). *Офіційний сайт «Venice Commission : Council of Europe»*. URL: [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD\(2016\)007-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD(2016)007-e) (дата звернення: 28.05.2021). С. 25.

⁴⁷ Комаров В. Вчення про предмет цивільного процесуального права. *Право України*. 2017, № 5. С. 102.

⁴⁸ Васильєв С.В. Енциклопедія цивільного судочинства: основні інститути та теоретичні засади. Київ: Алерта, 2021. С. 368–369.

Резюме

Рябченко Ю.Ю. Цивільний процесуальний статус як наукова категорія: перспективи впровадження у правотворчість та правозастосування.

Стаття присвячена розкриттю теоретичних засад широкого сенсу категорії «цивільний процесуальний статус» як наукової, з урахуванням розвитку засад принципу верховенства права, засад природного права, причому не тільки тих, що реалізуються у межах національної правової системи, а й тих, що отримали широке застосування на міжнародному рівні, зокрема – у практиці ЄСПЛ. Обґрунтовано, що категорія цивільного процесуального статусу може сприйматись як у вузькому, так і у широкому сенсах. У вузькому сенсі ним є закріплена цивільним процесуальним законодавством сукупність цивільних процесуальних прав та цивільних процесуальних обов'язків. У широкому сенсі ним охоплюються також: положення щодо прав людини «*jus cogens*», актуальні засади принципу верховенства права у цивільному судочинстві.

Ключові слова: цивільний процесуальний статус, цивільні процесуальні права, цивільні процесуальні обов'язки, учасник судового процесу, природне право, верховенство права.

Резюме

Рябченко Ю.Ю. Гражданский процессуальный статус как научная категория: перспективы внедрения в правотворчество и правоприменение.

Статья посвящена раскрытию теоретических основ широкого смысла категории «гражданский процессуальный статус» как научной с учетом развития основ принципа верховенства права, принципов естественного права, не только тех, которые реализуются в рамках национальной правовой системы, но и тех, которые получили широкое применение на международном уровне, в частности – в практике ЕСПЧ. Обосновано, что категория гражданского процессуального статуса может восприниматься как в узком, так и в широком смыслах. В узком смысле им является закреплённая гражданским процессуальным законодательством совокупность гражданских процессуальных прав и гражданских процессуальных обязанностей. В широком смысле им охватываются также: положения о правах человека «*jus cogens*», актуальные основы принципа верховенства права в гражданском судопроизводстве.

Ключевые слова: гражданский процессуальный статус, гражданские процессуальные права, гражданские процессуальные обязанности, участник судебного процесса, естественное право, верховенство права.

Summary

Yurii Riabchenko. Civil procedural status as a scientific category: prospects for implementation in lawmaking and law enforcement.

The tendency to positivist, often literal interpretation of procedural law by courts does not contribute to the sustainability of judicial practice. The results of modern scientific research confirm the relevance of the development of a broad understanding of civil procedural status as a basis for further research.

The article is devoted to the disclosure of the theoretical foundations of the broad sense of the category «civil procedural status» as scientific, taking into account the development of the principles of the rule of law, the principles of natural law, not only those implemented within the national legal system but also those at the international level, in particular in the practice of the European Court of Human Rights (ECtHR).

The current processes of reception of natural and legal principles to the right to judicial protection (Part 1 of Article 55 of the Constitution of Ukraine) are taken into account through a logical series: human rights «jus cogens» – transnational «right to court» – the right to judicial protection. Current scientific developments on the definition of civil procedural status are summarized. The content of the provisions of the ECHR and the practice of the ECtHR are studied. Particular attention is paid to the issue of conflicts between the positions of the ECtHR and the provisions of national law (on the example of foreign states). The study takes into account the latest trends in the current (modern) paradigm of the methodology of legal knowledge, including pluralism and interdisciplinarity.

It is substantiated that the category of civil procedural status can be perceived in both narrow and broad senses. In a narrow sense, it is a set of civil procedural rights and civil procedural obligations enshrined in civil procedural law. In a broad sense, it also covers: the provisions on human rights «jus cogens», the current principles of the rule of law in civil proceedings. The scientific approach to defining the content of the concept of civil procedural status, which is of initial importance for the further development of guarantees for the implementation of civil procedural rights and civil procedural obligations (in the law-making context), as well as the court's interpretation of the content of these rights and responsibilities in specific situations (in a law enforcement context).

Key words: civil procedural status, civil procedural rights, civil procedural duties, participant in court proceedings, natural law, rule of law.

DOI: 10.36695/2219-5521.2.2021.33

УДК 349.2

Я.В. СІМУТІНА

*Яна Володимирівна Сімутіна, доктор юридичних наук, старший науковий співробітник, провідний науковий співробітник Інституту держави і права імені В.М. Корецького НАН України**

ORCID: 0000-0001-7579-187X

ПРАВО НА СПРАВЕДЛИВІ УМОВИ ПРАЦІ КРІЗЬ ПРИЗМУ ПОЛОЖЕНЬ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ СОЦІАЛЬНОЇ ХАРТІЇ

Постановка проблеми. В умовах реформування трудового законодавства в нашій державі під гаслом його лібералізації та спрощення ще більш актуальним стає звернення до міжнародних та європейських стандартів у сфері праці, які для національного законотворця мають бути дороговказом і водночас тими червоними лініями, вихід за межі яких означатиме фактичне нехтування зобов'язаннями, що взяла на себе держава Україна, стаючи членом тих чи інших міжнародних та європейських організацій і ратифікуючи відповідні акти.

Одним із таких актів є Європейська соціальна хартія (переглянута) 1996 р. (далі – ЄСХ, Хартія), яка разом з Європейською конвенцією про захист прав і основних свобод 1950 р. є основними документами Ради Європи щодо прав людини. Якщо остання покликана забезпечити громадянські і політичні права людини, то ЄСХ включає в себе положення, присвячені захисту соціальних прав з метою підвищення життєвого рівня та соціального добробуту населення держав-членів Ради Європи та вважається Соціальною конституцією Європи.

ЄСХ була ратифікована Законом України № 137-V від 14 вересня 2006 р. із заявами, набула чинності з 1 лютого 2007 р. На сьогодні Україна вважає обов'язковими для себе 28 статей та 76 пунктів частини II Хартії. Таким чином, на сьогодні залишаються не ратифікованими п. п. 1, 2 ст. 12 «Право на соціальне забезпечення», ст. 13 «Право на соціальну та медичну допомогу», ст. 19 «Право трудящих-мігрантів та їхніх сімей на захист і допомогу» та ст. 25 «Право працівників на захист їхніх прав у разі банкрутства їхнього роботодавця». Україна також не приєдналася до п. 3 ст. 2 ЄСХ щодо встановлення щорічної оплачуваної відпустки тривалістю не менше чотирьох тижнів; п. 1 ст. 4 Хартії, яка гарантує право на справедливу винагороду працівників, що забезпечує їм і їхнім сім'ям достатній життєвий рівень, та до п. 3 ст. 31 Хартії щодо встановлення на житло цін, доступних для малозабезпечених осіб¹.

© Я.В. Сімутіна, 2021

* *Yana Simutina, Dr. hab. in Law, Senior Research Fellow of V.M. Koretskyi Institute of State and Law of the NAS of Ukraine*

РЕДАКЦІЙНІ ПОВІДОМЛЕННЯ

До відома авторів

Просимо вас дотримуватися правил підготовки, комплектації та оформлення рукописів для «Часопису Київського університету права». Авторські рукописи мають бути оформленими відповідно до державних стандартів і відповідати вимогам Постанови ВАК України № 7-05/1 від 15.01.2003 р.: «...приймати до друку... лише наукові статті, які мають такі необхідні елементи: постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями; аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які спирається автор; виділення невиділених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується означена стаття; формулювання цілей статті (постановка завдання); виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів; висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямі» (Бюлетень ВАК України, № 1, 2003).

1. Редакція приймає до друку статті українською або російською, або англійською мовами.

Файл з текстом наукової статті має містити:

– відомості про автора (ім'я, по батькові повністю, прізвище, вчений ступінь, вчене звання, посада, місце роботи, службовий і мобільний телефони, e-mail);

– ORCID;

– розширене УДК статті;

– назва статті, резюме (500–700 знаків) та ключові слова (5–7 слів або словосполучень) українською, російською та англійською мовами);

– розширена анотація (1–1,5 сторінки: шрифт – 14 pt; інтервал між рядками – 1,5 pt) та відомості про автора англійською мовою;

– назви файлів повинні містити прізвище автора (наприклад: Іваненко_стаття.doc; Іваненко_анотація.doc).

2. Авторам (співавторам), які не мають наукового ступеня, потрібно надіслати рецензію доктора/кандидата юридичних наук, який є фахівцем у галузі знань, що стосується тематики поданої наукової статті.

3. Вимоги до оформлення тексту рукопису.

3.1. Папір формату А4; параметри сторінки: верхній і нижній береги – 20 мм, лівий – 30 мм, правий – 15 мм; шрифт Times New Roman – 14 pt; інтервал між рядками – 1,5.

3.2. Посилання на джерела оформлюються як кінцеві або посторінкові виноски – арабськими цифрами в автоматичному режимі.

Опис використаних джерел подається мовою оригіналу і оформлюється відповідно до Національного стандарту України ДСТУ 8302:2015.

3.3. Після опису використаних джерел подається References – список використаних джерел, транслітерований латиницею і оформлений відповідно до міжнародного стилю оформлення наукових публікацій APA (American Psychological Association) style. Назви періодичних видань (журналів) наводяться відповідно до офіційного латинського написання за номером реєстрації ISSN. До джерела необхідно додати позначення про мову оригіналу (наприклад: [in Ukrainian]) і цифровий ідентифікатор DOI (в разі наявності).

3.4. Авторські примітки оформлюються наприкінці сторінок з використанням символу * як знаку виноски.

4. Обсяг авторських рукописів. Орієнтовний обсяг статті – 10–15 сторінок (20–30 тис. зн. з пробілами); наукових повідомлень, рецензій тощо – 3–5 сторінок.

Матеріали, надані з порушенням зазначених вимог, не публікуються.

Редакція залишає за собою право відхиляти статті:

- які не відповідають проблематиці журналу;
- які, на думку редакції, не відповідають науковому рівню журналу;
- які містять грубі помилки та неточності;
- які мають ознаки компілятивного відтворення ідей і матеріалів інших авторів.

Автор несе відповідальність за достовірність викладеного матеріалу, належність останнього йому особисто та якість перекладу цитат з іншомовних джерел.

Редакційна колегія має право рецензувати, редагувати, скорочувати та відхиляти статті.

Публікації здійснюються на платній основі.

**«Часопис Київського університету права» внесено до переліку фахових видань
за спеціальністю «Юридичні науки», категорія «Б»
(наказ Міністерства освіти і науки України № 1643 від 28.12.2019)**

**«Часопис Київського університету права» внесено до Міжнародної
наукометричної бази «Index Copernicus International» (Польща)**

**Ліцензійною угодою від 10.10.2014 р. «Часопис Київського університету права»
внесено до Міжнародної наукометричної бази даних «HeinOnline» (США)**

**Київський університет права НАН України
вул. Терещенківська, 2 тел.: 044-235-63-24, 097-431-97-77
Ходаківська Тетяна Володимирівна
www.chasprava.com.ua e-mail: chasprava@ukr.net**

Нагадуємо:

відповідальність за достовірність інформації, що міститься в статтях і повідомленнях часопису, лежить на їхніх авторах; у статтях і повідомленнях часопису висловлені погляди їхніх авторів, які не завжди збігаються з поглядами редакції; рукописи і рецензії авторам не повертаємо.